

Nota duurzaam inkopen

Helmond, april 2013

Gemeente Helmond

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	2
2. Kader en Begrippen	2
2.1 Wat is inkoop?.....	2
2.1.2 Wat is duurzaamheid?	2
2.1.3 Wat is duurzaam inkopen?	2
2.1.4 Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.....	2
3. Doel van dit beleid.....	3
3.1 Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007-2011	3
3.2 Wat wil de gemeente Helmond?	4
3.2.1 Huidige situatie Gemeente Helmond	4
4. Wat betekent duurzaam inkopen in de praktijk?	4
4.1 Financiële gevolgen	4
4.2 Organisatorische gevolgen.....	5
4.3 Inhoudelijke gevolgen.....	5
5. Nadere overwegingen	5
5.1 Organisatorisch beleid.....	5
5.2 Inkoopbeleid	5
5.3 Aanbestedingswet	6
5.4 Sociale Criteria	6
5.4.1 Social Return.....	6
5.4.2 Sociale Voorwaarden	6
6. In- en externe communicatie	6
7. Kern duurzaam inkopen.....	7
8. Subsidiemogelijkheden	7
9. Planning en rapportage	7
10. Beslispunten.....	7
Bijlage 1 Criteriadocumenten	9

1. Samenvatting

Gezien het maatschappelijk belang van duurzaamheid heeft het kabinet aan alle decentrale overheden verzocht om hun inkopen duurzaam te verrichten. Ook de centrale overheid heeft zich dat ten doel gesteld. In het Klimaatakkoord hebben Rijk en gemeenten afgesproken dat zij zich gezamenlijk gaan inspannen voor een schoner, duurzamer en zuiniger Nederland. Jaarlijks besteden de gezamenlijke overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) meer dan 50 miljard euro aan de inkoop van producten, werken en diensten. Door als overheden duurzaam in te kopen, krijgt de markt voor duurzame producten een stevige impuls. De overheden hebben zichzelf duidelijke doelen gesteld: de rijksoverheid wil in 2010 voor 100% duurzaam inkopen. De gemeenten streefden en streven naar 75% in 2010 tot en met 2014 en 100% in 2015. Provincies en waterschappen hebben minimaal 50% in 2010 als doel gesteld en zijn in gesprek over verhoging.

Gemeenten hebben gezamenlijk een groot inkoopvolume en kunnen door duurzaam in te kopen een belangrijke bijdrage leveren aan de neergelegde ambitie. De VNG heeft namens haar leden gecommuniceerd dat gemeenten streven naar 100% duurzame inkoop in 2015. De gemeente Helmond sluit zich hierbij aan en streeft ernaar 75% duurzaam in te kopen in 2010 tot en met 2014 en 100% in 2015. Deze doelstelling betreft een inspanningsverplichting. De gemeente Helmond heeft de 75% norm gehaald als 75 % van de totale inkoopuitgaven waarvoor duurzaamheidscriteria beschikbaar zijn, duurzaam is besteed. 100% duurzaam inkopen betekent dat de inkopen voldoen aan de duurzaamheidseisen die op dat moment voor de desbetreffende productgroepen zijn opgesteld door Agentschap NL. Het is de bedoeling om dit beleid zodanig te implementeren dat duurzaam inkopen de reguliere praktijk is, m.a.w. "Duurzaam inkopen, tenzij". Duurzaam inkopen wordt als zodanig opgenomen in het Protocol aanbesteding en inkoop.

2. Kader en Begrippen

2.1 Wat is inkoop?

Inkoop is in principe alles waar een factuur voor binnenkomt. Daar waar gemeente Helmond een overeenkomst aangaat met een marktpartij voor het leveren van goederen en het uitvoeren van diensten en werken, is sprake van inkoop

2.1.2 Wat is duurzaamheid?

Agentschap NL gebruikt de volgende werkdefinitie voor duurzame ontwikkeling: "Het op gang brengen van ontwikkelingen waarbij sociaaleconomische, ecologische en culturele aspecten in dynamisch evenwicht zijn, wat als resultaat oplevert dat na ons komende generaties dezelfde kansen hebben om in hun behoeften te voorzien als de huidige."

Bij een duurzame ontwikkeling is dus sprake van een economische, ecologische en sociaal- culturele balans.

2.1.3 Wat is duurzaam inkopen?

Bij duurzaam inkopen worden milieucriteria en sociale criteria die beschikbaar zijn voor een bepaald product (levering, dienst, werk) toegepast in alle fasen van het inkoopproces, zodat dit uiteindelijk leidt tot de daadwerkelijke levering van een product, dienst of werk dat aan deze milieucriteria en sociale criteria voldoet.

Agentschap NL (voorheen SenterNovem) is een agentschap van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie dat kennis van innovatie, energie, klimaat, milieu en leefomgeving bundelt. Het stelt duurzaamheidscriteria op die overheden kunnen toepassen bij hun inkopen en aanbestedingen. Deze criteria bepalen of een product duurzaam is ingekocht. Gemeente Helmond wil tenminste aan deze criteria voldoen.

2.1.4 Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

In het bedrijfsleven is aandacht voor duurzaamheid terug te vinden in het begrip Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Veel bedrijven zijn zich ervan bewust dat naast 'euro's' ook 'milieu

en mensen' aandacht verdienen. Op de website van MKB Nederland wordt het bijvoorbeeld een kwestie van ethiek en verantwoordelijkheid genoemd om naast bedrijfseconomische resultaten ook aandacht te besteden aan de maatschappij, waarin die resultaten worden behaald. Dit is voor een deel ook een kwestie van marketing. Onverantwoord ondernemersgedrag wordt door consumenten steeds vaker en harder afgestraft. Sinds gemeenten zichzelf meer als onderneming zien, is MVO ook daar steeds meer ingeburgerd

3. Doel van dit beleid

3.1 Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007-2011

De doelstelling van gemeenten voor duurzaam inkopen is opgenomen in het Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007-2011. In dat akkoord staat de onderstaande tekst.

Artikel 4.2 Partijen bevorderen dat:

het Rijk samen met de gemeenten de markt voor duurzame producten stimuleert door gezamenlijk het goede voorbeeld te geven en zelf duurzame producten in te kopen. Via het duurzaam inkoopbeleid gaan Rijk en gemeenten een extra prikkel geven aan innovatie en duurzaamheid bij het bedrijfsleven. Het Rijk (dat wil zeggen de ministeries als centrale overheid) stelt zich ten doel om uiterlijk in 2010 bij 100% van de rijksaankopen en -investeringen duurzaamheid als zwaarwegend criterium mee te nemen. Het betreft een resultaatverplichting: wanneer op het moment van aanbesteden milieu- en sociale criteria beschikbaar zijn, worden deze gehanteerd. Het streven is om de criteria zo mogelijk als knock out criteria te formuleren. Daar waar een overheid het in een specifieke situatie noodzakelijk acht bepaalde criteria niet toe te passen, dient die overheid zich hierover te verantwoorden. De gemeenten streven ernaar uiterlijk dit doel in 2015 te bereiken. Om vast te stellen wat onder 'duurzaam inkopen' wordt verstaan, worden voor alle relevante productcategorieën van overheidsaanschaffingen duurzaamheidcriteria opgesteld.

Deze criteria moeten passen binnen de bestaande Europese en nationale mededingings- en aanbestedingswetgeving;

Dit Klimaatakkoord, dat de VNG met het Rijk in november 2007 heeft afgesloten, is in een ledenraadpleging aan alle gemeenten voorgelegd. Zie ook de VNG ledenbrief d.d. 12 maart 2008: [http://www.vng.nl/Documenten/vngdocumenten/2008 lbr/Ledenbrief BAMM-U200800365.pdf](http://www.vng.nl/Documenten/vngdocumenten/2008%20lbr/Ledenbrief%20BAMM-U200800365.pdf).

Het ministerie van VROM organiseert om de twee jaar een monitor om in beeld te brengen in welke mate gemeenten voldoen aan het gestelde doel. De eerste monitor heeft begin 2011 plaatsgevonden over het jaar 2010. Gemeente Helmond heeft niet deelgenomen aan deze monitor, maar wel in 2010 een eigen inventarisatie gedaan. Hierbij werd een score behaald van 48% duurzaamheid.

3.2 Wat wil de gemeente Helmond?

De gemeente Helmond onderschrijft de doelstelling uit het Klimaatakkoord Dit betekent dat Helmond streeft naar 75% duurzaam in te kopen in 2010 tot en met 2014 en 100% in 2015.

Deze doelstelling houdt een resultaatverplichting in voor budgethouders met inkoopverantwoordelijkheid. Daarmee wordt bedoeld dat wanneer op het moment van de aanbesteding al milieucriteria en sociale criteria beschikbaar zijn, deze tenminste gehanteerd moeten worden bij de inkoop van producten, diensten of werken. Indien geen criteria van Agentschap NL beschikbaar zijn, moet worden gezocht naar andere aspecten van duurzaamheid die kunnen worden toegepast.

3.2.1 Huidige situatie Gemeente Helmond

Het milieubeleid van de gemeente Helmond is uitgewerkt in de Strategische Milieuvisie (zowel in de vigerende als in de conceptvisie voor 2025) en de daaruit voortvloeiende milieuprogramma's. De doelstelling die in de vorige paragraaf is omschreven is in het milieubeleid verankerd. Ook is de verduurzaming van de gemeentelijke inkoop als concrete actie in milieuprogramma opgenomen. In de Klimaatnota van 2009 is dit nog eens bevestigd.

De Gemeente Helmond heeft een Protocol aanbesteding en inkoop, waarin duurzaamheid nog geen verdere uitwerking heeft gekregen. Deze nota wil daarin voorzien, wat betekent dat de inhoud na het vaststellen zal worden overgenomen in een te actualiseren Protocol aanbesteding en inkoop.

Met de ondertekening van de deelnameverklaring in 2009 heeft gemeente Helmond al de intentie uitgesproken om duurzaamheid serieus te nemen en te betrekken in het inkoopproces.

In de praktijk blijkt ook dat de gemeente Helmond al in meer of mindere mate bezig is met duurzaam inkopen. Zo wordt er bijvoorbeeld al jaren 100% groene stroom ingekocht.

Aangezien de milieubeleidsdoelstelling en de intentie op basis van de deelnameverklaring tot dusver niet verder in operationeel beleid zijn uitgewerkt, wordt er willekeurig en vrijblijvend omgegaan met duurzaamheidsaspecten. Het vastleggen van duurzaam inkopen in beleid maakt dat het voor alle medewerkers van de gemeente en voor externe partijen duidelijk is dat duurzaamheid serieus genomen wordt.

4. Wat betekent duurzaam inkopen in de praktijk?

Indien voor een bepaald product criteria van duurzaamheid zijn bepaald, moeten deze dus worden toegepast. Het niet toepassen van beschikbare duurzaamheidscriteria van Agentschap NL moet expliciet door de betreffende budgethouder besproken worden in het aanbestedingsteam. Afwijkingen worden vastgelegd op het procedureformulier inkoop/aanbesteding en voorgelegd aan het MT. De verandering naar duurzaamheid kan financiële, organisatorische en inhoudelijke gevolgen hebben.

4.1 Financiële gevolgen

De Gemeente Helmond koopt jaarlijks voor ca. 120 miljoen euro in. Dit is de door inkoop te beïnvloeden inkoopomzet. Door dit grote inkoopvolume kan de gemeente een duurzame productie bij het bedrijfsleven stimuleren. Ook kan de gemeente door duurzaam in te kopen en een duurzame bedrijfsvoering te hanteren het goede voorbeeld geven aan burgers en bedrijven.

In hoeverre de keuze voor duurzaamheid financiële consequenties heeft voor bepaalde budgetten is moeilijk in zijn algemeenheid aan te geven. Soms zal de inkoop van goederen, diensten of werken duurder zijn wanneer ecologische en/of sociale criteria worden toegepast als specificatie van het product. Soms ook niet. Gerecycled papier bijvoorbeeld is wat duurder dan traditioneel papier, maar voertuigen met een milieuvriendelijk energielabel (klasse A) hebben een lagere BPM dan auto's die het milieu meer belasten.

Daarbij geldt dat de eventuele initiële meerkosten bij aanschaf/opdrachtverlening in een aantal gevallen later worden terugverdiend, eventueel op andere budgetten. Zo heeft een spaarlamp weliswaar een hogere aanschafprijs dan een gewone lamp, maar ook een lager energieverbruik en een langere levensduur. Kijk je dus integraal naar de totale kosten van dit product, dan worden de eventuele hogere

initiële kosten nog tijdens de gebruiksperiode meer dan terugverdiend. Deze benadering heet Total Cost of Ownership (TCO).

Ook wordt het concept van *Cradle to Cradle* (C2C) geïntroduceerd, dat in de recente visievorming op duurzaamheid regelmatig opduikt. In het C2C concept wordt de productie van goederen niet gezien als een proces van verwerken van grondstoffen naar een eindproduct, maar wordt er doorgedacht tot wat er na het gebruik met een product gebeurt. Bij voorkeur worden producten hergebruikt, maar in ieder geval moeten de afvalstoffen en restproducten weer gebruikt kunnen worden voor een nieuw product. Dit wordt ook wel aangeduid met het motto: 'afval is voedsel'. Afval is dan voedsel voor de aarde of grondstof voor de industrie.

In de nieuwe Strategische Milieuvisie (die overigens nog niet bestuurlijk is vastgesteld) wordt veel nadruk gelegd op de TCO-benadering en het C2C-concept.

4.2 Organisatorische gevolgen

De keuze voor duurzaamheid betekent dat de gemeentelijke organisatie zich hierop moet richten en dat gaat niet vanzelf. Een inkoper moet zich af gaan vragen welke eisen met betrekking tot duurzaamheid kunnen worden gesteld aan leverancier of product. Dit leidt wellicht tot de keuze voor een andere dan de vertrouwde leverancier of in elk geval voor andere dan de bekende specificaties.

Deze (cultuur)omslag zal tijd vragen. Het is nodig om de markt te onderzoeken op mogelijke duurzame criteria in de betreffende productgroep. Als hulpmiddel daarbij geldt de handreiking in bijlage 1 en de daarin genoemde kennisites. De inkoopfunctie is hierin ondersteunend.

Op intranet worden in elk geval dit beleid en de handreiking Duurzaam inkopen gemeente Helmond geplaatst. Daar waar intranet op andere manieren de doelstelling van duurzaam inkopen kan ondersteunen, zal daarvan gebruik worden gemaakt ten behoeve van de organisatie.

4.3 Inhoudelijke gevolgen

Het gevolg van deze keuze is dat productverantwoordelijke medewerkers en budgethouders daar waar sociale criteria en milieucriteria beschikbaar zijn, deze in alle fasen van het inkoopproces zullen moeten toepassen. Dit moet ertoe leiden dat de levering van een product, dienst of werk daadwerkelijk aan deze milieu- en sociale criteria voldoet. Dit geldt ook waar andere criteria dan die van Agentschap NL beschikbaar zijn voor het betreffende product. Een andere dan deze keuze moet worden beschouwd als een afwijking op het duurzaam inkoopbeleid en dient voorgelegd te worden aan de directeur van de inkoopende dienst en de inkoper. Afwijkingen zijn pas toegestaan na een expliciet besluit hiertoe.

5. Nadere overwegingen

In dit hoofdstuk wordt kort de uitgangssituatie beschreven waarop deze nota gebaseerd is. Dit geldt als basis voor te nemen maatregelen.

5.1 Organisatorisch beleid

Duurzaamheid blijft een belangrijk onderwerp voor de komende jaren. Hierbij hoort de insteek dat duurzaamheid een manier van werken wordt die door de hele organisatie wordt uitgedragen en dat we samen met inwoners, bedrijfsleven en andere groeperingen in Helmond invulling en uitvoering geven aan een duurzame samenleving.

5.2 Inkoopbeleid

In het Inkoopprotocol van de gemeente Helmond zal worden opgenomen: "De afdelingen c.q. de budgethouders zijn zelf verantwoordelijk voor het aan de orde stellen van duurzaamheidsaspecten in de specificatiefase". Hiermee is de verantwoordelijkheid voor het bereiken van de doelstellingen voor duurzame inkoop ook meteen duidelijk. Product verantwoordelijke medewerkers c.q. budgethouders hebben zelf de taak en de verantwoordelijkheid om de in deze nota vastgelegde keuzes uit te voeren. Afwijkingen zijn pas toegestaan na een expliciet besluit daartoe door de directeur van de inkoopende dienst en de inkoper (zie ook: paragraaf 4.3 Inhoudelijke Gevolgen).

5.3 Aanbestedingswet

De aanbestedingswet bevat mogelijkheden om milieucriteria en sociale criteria toe te passen bij aanbestedingen. Deze criteria kunnen worden gebruikt voor het formuleren van selectie- en van minimumeisen waaraan het product moet voldoen, maar ook voor het opstellen van gunningcriteria. Let wel: de criteria zelf staan niet in de wet en zijn ook niet voorgeschreven. Agentschap.NL heeft wel duurzaamheidscriteria ontwikkeld voor bepaalde productgroepen.

5.4 Sociale Criteria

De sociale criteria voor inkoop sluiten aan op de sociale beleidsdoelen van de Gemeente Helmond. Social Return en Sociale Voorwaarden zijn de begrippen. Sociale beleidsdoelen worden, indien proportioneel, altijd opgenomen in de aanbesteding

5.4.1 Social Return

Niet iedereen neemt even gemakkelijk deel aan het arbeidsproces. Daarom werkt de gemeente Helmond hard om -samen met haar partners- zoveel mogelijk werkzoekenden kansen te bieden op werk. Daarvoor ontwikkelt de gemeente Helmond diverse initiatieven en projecten om werkzoekenden toe te leiden naar de arbeidsmarkt in de sfeer van bevordering van de werkgelegenheid voor kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt, zoals langdurig werklozen, gedeeltelijk arbeidsongeschikten, jongeren, etc.

Voor het beleid Social Return in het inkoopbeleid wordt verwezen naar de nota Social Return in Helmond

5.4.2 Sociale Voorwaarden

Kinderarbeid, hongerlonen, onmenselijke arbeidsomstandigheden. Overheden kunnen bijdragen aan het uitbannen van dergelijke misstanden door sociale voorwaarden te stellen. Sociale voorwaarden dragen bij aan een meer sociaal verantwoorde productie in productieketens

De internationale context (belangrijk bij Europese aanbestedingen) wordt verder ontwikkeld door het programma duurzaam inkopen van het AgentschapNL. Bij sociale aspecten in internationale productketens (zoals kinderarbeid en arbeidsomstandigheden), wordt waar mogelijk gevraagd om verklaringen van bedrijven zelf dan wel van certificeringen die internationaal worden afgegeven (denk bijvoorbeeld aan internationaal erkende certificeringen zoals: Fair Trade, MSFC, e.d.). De sociale voorwaarden worden als bijzondere uitvoeringsvoorwaarden aangemerkt. De leverancier verklaart in een bijlage dat hij geen risico voorziet, is aangesloten bij een keteninitiatief of zich op een andere manier zal inspannen. In het laatste geval moet hij openbaar rapporteren over de voortgang. De aanbestedende dienst bewaakt de tijdige oplevering van documenten en rapportages en toetst op inhoud.

De gemeente Helmond beoogt het nakomen van haar inspanningsverplichtingen in deze, maar erkent tevens dat volledigheid niet gewaarborgd kan worden gezien de gecompliceerde en vaak ondoorzichtige structuren bij internationale productieketens. Sociale Voorwaarden vormen wel altijd een standaard onderdeel van de inventarisatiefase van het inkoopproces.

6. In- en externe communicatie

Om de doelstellingen met betrekking tot duurzaam inkopen te realiseren, is het belangrijk om betrokkenen te informeren over onze koers. Dit geldt zowel intern via bijvoorbeeld intranet en mail (beslissers, beïnvloeders, productverantwoordelijken) als extern via bijvoorbeeld website, mailings, brochures of bijeenkomsten (burgers, ondernemers, partners, media).

Boodschap: De gemeente Helmond streeft op basis van haar milieubeleid en haar sociale beleid naar een duurzame (milieuverantwoorde en sociale) maatschappij en beseft dat haar inkoop daar een bijdrage aan kan leveren. Daarom vormt de aandacht voor duurzaamheid een vanzelfsprekend onderdeel van het proces van aanbesteding en inkoop.

Middelen intern: Middelen: Intranet, Helmond Inside, Rechtgazet, e-mail, afdelingsoverleg

Acties: Deze worden nog afgestemd met taakveld Communicatie en de klimaatcoördinator en hebben deels een relatie met de duurzaamheidsontwikkeling in zijn algemeenheid.

In ieder geval zal het onderwerp duurzaam inkopen, nadat deze nota is vastgesteld, op

elke afdeling toegelicht worden door de inkoper, bij voorkeur in aanwezigheid van die medewerkers die bij aanbestedingen en inkopen betrokken zijn.

Middelen extern: Lokale en regionale media, website, foldermateriaal

Acties: Deze worden nog afgestemd met taakveld Communicatie en de klimaatcoördinator en de inkoper en hebben deels een relatie met de duurzaamheidsontwikkeling in zijn algemeenheid.

7. Kern duurzaam inkopen

Duurzaam inkopen in Helmond moet plaatsvinden volgens het principe "**ja, tenzij**", wat wil zeggen dat er duurzaam wordt ingekocht, tenzij duidelijk wordt gemotiveerd waarom het niet anders kan.

Bij de inkopende diensten en afdelingen ligt de verantwoordelijkheid bij aankoopbeslissingen de website van AgentschapNL of PIANOo (Expertisecentrum Aanbesteden) te raadplegen voor sociale criteria en milieucriteria die moeten worden toegepast. De inkoopfunctie speelt daarbij een adviserende rol.

8. Subsidiemogelijkheden

De subsidieregelingen op het gebied van duurzaamheid zijn sterk aan verandering onderhevig. Het vermelden van de huidige mogelijkheden in deze nota heeft geen meerwaarde, aangezien het om een momentopname gaat. Gemeente Helmond is geabonneerd op een online subsidiesysteem (JB4Advisor) waarop alle actuele subsidieregelingen kunnen worden geraadpleegd. In het kader van Duurzaam Inkopen zal worden bekeken in hoeverre de juiste personen kennis hebben van en toegang hebben tot het online subsidiesysteem, zodat de mogelijkheden hiertoe optimaal kunnen worden benut.

9. Planning en rapportage

De deelnameverklaring Duurzaam Inkopen geeft aan dat rapportage van duurzaam inkopen intern plaatsvindt. Voorgesteld wordt om dit op te nemen in een halfjaarlijkse rapportage (in januari en juli) aan de betrokken budgethouders en het college van burgemeester en wethouders.

De rapportage wordt gestart met ingang van 2012 en na verloop van tijd zal de wijze van rapporteren verbeterd/uitgebreid worden, met name aan de hand van best practices. De voortgang ten aanzien van duurzaam inkopen zal worden opgenomen in een (voortgangs-)rapportage aan de betrokken budgethouders en het college van burgemeester en wethouders.

Daarnaast vult de gemeente Helmond de monitor van het Ministerie van VROM vanaf 2013 in. Via deze monitor meet het ministerie elke twee jaar bij de gemeenten de voortgang van het bereiken van de doelstellingen voor duurzaam inkopen.

De budgethouders en het college van burgemeester en wethouders wordt door Inkoop op de hoogte gesteld van de resultaten van de gemeente Helmond.

10. Beslispunten

Met inachtneming van de nadere overwegingen/uitgangspositie worden de hierboven beschreven doelstellingen en uitgangspunten vertaald in de onderstaande beslispunten.

- Gemeente Helmond streeft ernaar de doelstelling 100% duurzame inkoop in 2015 te bereiken. Dat wil zeggen dat m.i.v. 2010 alle beschikbare milieucriteria en sociale criteria van Agentschap NL bij 100% van het inkoopvolume worden toegepast. In de periode 2010 -2014 wordt gestreefd naar duurzame inkoop bij 75 % van het inkoopvolume.
- Gemeente Helmond streeft ernaar andere aspecten van duurzaamheid op te nemen in aanbestedingen in het geval er geen duurzame criteria van Agentschap NL beschikbaar zijn.
- Als er duurzame criteria van AgentschapNL of andere aspecten van duurzaamheid beschikbaar zijn voor een aanbesteding maar ze worden niet of niet geheel toegepast, dan geldt dit als een afwijking op het duurzaam inkoopbeleid waarvoor expliciet toestemming van het MT nodig is op advies van de betreffende afdelingsmanager.
- Ten aanzien van social return wordt er naar gestreefd om binnen het geheel van aanbestedingen minimaal 5% van het totale aanbestedingsbedrag te besteden aan arbeidsmarktinitiatieven voor burgers die zijn aangewezen op een bijstandsuitkering, dan wel burgers die als gevolg van een afstand tot de arbeidsmarkt aangewezen zijn op extra ondersteuning. Per productgroep wordt onderzocht wat hiervoor de mogelijkheden zijn.

- Over de doelstellingen voor duurzaam inkopen wordt duidelijk gecommuniceerd, zowel intern (beslissers, beïnvloeders, productverantwoordelijken) als extern (burgers, ondernemers, partners, media).

Bijlage 1 Criteriadocumenten

Bij duurzaam inkopen worden criteria meegenomen in een aanbesteding of inkooptraject. Per productgroep kunnen deze criteria verschillen. Daarom zijn er op dit moment (oktober 2011) voor 45 productgroepen duurzaamheidscriteria in documenten vastgelegd. De criteria hebben nu nog alleen betrekking op milieuaspecten. Over sociale criteria zijn nog geen documenten ontwikkeld.

Wijzigingen en aanvullingen op de criteriadocumenten worden voorbereid door Agentschap NL en vastgesteld door het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Op [www. Pianoo.nl](http://www.Pianoo.nl) wordt actuele informatie verstrekt . De bestaande criteriadocumenten zijn hieronder vermeld:

Aangepast vervoer	Kantoormeubilair
Audiovisuele apparatuur	Kantoorstoffering
Bedrijfskleding	Kunstwerken
Beveiliging	Leerlingenvervoer
Buitenlandse dienstreizen	Mobiele werktuigen
Catering	Netwerken, telefoniediensten en telefoonapparatuur
Conserveringswerken	Onderhoud transportmiddelen
Dienstauto's	Openbaar vervoer
Drankautomaten	Openbare verlichting
Drukwerk	Papier
Elektriciteit	Post
Externe vergader- en verblijffaciliteiten	Reiniging bedrijfskleding
Gas	Reiniging openbare ruimte
Gemalen	Reproductieapparatuur
Gladheidsbestrijding	Riolering
Groenvoorzieningen	Schoonmaak
Grondwerken, bouwrijp maken en sanering/bodemreiniging	Sloop van gebouwen
Grootkeukenapparatuur	Straatmeubilair
Hardware	Tonercartridges
Kabels en Leidingen	Transportdiensten
Kantoorartikelen	Vaartuigen
Kantoorgebouwen beheer en onderhoud	Verhuisdiensten
Kantoorgebouwen huur en aankoop	Verkeersregelinstanties
Kantoorgebouwen nieuwbouw	Waterbouwkundige constructies
Kantoorgebouwen renovatie	Waterzuiveringsinstallaties/slibbehandeling
	Wegen
	Zware voertuigen